

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่อง “การศึกษาเวียงกุมกาม จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อการจัดการให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกิดประสิทธิภาพ” มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ เพื่อศึกษาบริบททางประวัติศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพ มรดกทางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของเมืองประวัติศาสตร์เวียงกุมกาม จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของการจัดการมรดกวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเวียงกุมกามในปัจจุบัน และ เพื่อเสนอแนวทางการจัดการมรดกวัฒนธรรมของเวียงกุมกามให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพ

วิธีการศึกษาในครั้งนี้ ทำการศึกษาด้วยวิธีการเก็บข้อมูลภาคเอกสารและภาคสนาม เพื่อศึกษาบริบทประวัติศาสตร์ความเป็นมา สังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนศักยภาพและสภาพปัญหาของโบราณสถานเวียงกุมกาม ตำบลท่าวังตาล อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ทำการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) จากกลุ่มตัวอย่าง (Sample) เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนในโบราณสถานเวียงกุมกาม และนำผลการศึกษาเหล่านั้นมาประกอบการศึกษาเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการเวียงกุมกามให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

สรุปผลการศึกษา

เวียงกุมกามเป็นสถานที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างยาวนาน มีหลักฐานบันทึกทางประวัติศาสตร์ความเป็นมาของเวียงกุมกาม และในปัจจุบันก็ยังคงปรากฏร่องรอยโบราณสถานที่ได้รับผลกระทบจากธรรมชาติปากร ที่ทำให้เห็นรูปแบบของโบราณสถานทั้งทางด้านสถาปัตยกรรมและศิลปวัฒนธรรมที่เคยรุ่งเรือง ผู้ศึกษาได้สรุปผลการศึกษาได้ว่าโบราณสถานเวียงกุมกามเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2527 จากการสำรวจและขุดค้นทางโบราณสถานร้างในเวียงกุมกามหลายแห่ง ได้พบหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าพื้นที่บริเวณเวียงกุมกามเคยเป็นชุมชนโบราณที่มีผู้คนอาศัยอยู่มาตั้งแต่สมัยทริภุชไชย โดยมีอายุเก่าแก่มากกว่า 700 ปี สร้างขึ้นในสมัยพญามังรายเมื่อปี พ.ศ. 1829 เป็นเมืองหลวงแห่งแรกที่สร้างขึ้นก่อนเมืองเชียงใหม่ประมาณ 10 ปี หลังจากนั้นน้ำท่วมจากการที่น้ำป่าเปลี่ยนเส้นทางน้ำ

เวียงกุมกาม ได้มีการบริหารจัดการเวียงกุมกามอยู่ในพื้นที่นี้มี 2 อำเภอ โดยมีส่วนราชการรับผิดชอบตั้งแต่

1. การปกครองตามพระราชบัญญัติปกครองท้องที่ คือ อำเภอเมืองและอำเภอสารภี
2. การปกครองตามพระราชบัญญัติปกครองท้องถิ่น คือ เทศบาลตำบลท่าวังตาล เทศบาลตำบลหนองฝิ่ง และ เทศบาลตำบลหนองหอย
3. สำนักศิลปากร ที่ 8 เชียงใหม่ ดูแลด้านการบูรณะ ซ่อมแซม โบราณสถาน

เนื่องจากพื้นที่ของเวียงกุมกาม เป็นชุมชนที่อยู่ร่วมกับโบราณสถาน จึงมีส่วนราชการหลายส่วนรับผิดชอบดังสภาพการณ์ปัจจุบัน กรมศิลปากรจะรับผิดชอบเพียงการขุดค้นศึกษา บูรณะและดูแลเฉพาะในเขตโบราณสถาน แต่ถนนหนทางภายในชุมชนเขตเวียงกุมกาม เทศบาลตำบลจะดูแลในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ รวมทั้งชุมชนต่างๆในพื้นที่ ก็จะมีอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านดูแลตลอดจนศูนย์บริการข้อมูล ก็มีหลายหน่วยงานรับผิดชอบ ตั้งแต่อำเภอสารภี เทศบาล กรมศิลปากร ดังนั้นจึงจะเห็นว่า การจัดการพื้นที่เวียงกุมกามมีหลายหน่วยงาน ทำให้การดำเนินการในภาพรวมมีปัญหา ไม่เกิดเอกภาพ ต่างคนต่างทำ จึงทำให้เกิดปัญหาการจัดการในภาพรวมให้เกิดประสิทธิภาพ

เวียงกุมกามมีสภาพปัญหาของการที่จะเข้าไปเรียนรู้ ทางด้านสื่อการเรียนรู้ รวมทั้งในด้านการท่องเที่ยว โดยมีการแบ่งปัญหาของการจัดการแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จากการศึกษาจึงได้เสนอแนวทางการในเรื่องของการทำสื่อในรูปแบบของการจัดนิทรรศการ การปรับปรุงห้องจัดแสดงศูนย์ข้อมูลเวียงกุมกาม และการปรับปรุงห้องประชุมบริเวณข้างวัดอีด่าง เพื่อให้เกิดเป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง “การศึกษาเวียงกุมกาม จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อการจัดการให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกิดประสิทธิภาพ” ผู้ศึกษาอภิปรายผลในประเด็นดังนี้

จากการศึกษาโดยการลงสำรวจพื้นที่ การสอบถาม การสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาได้เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเวียงกุมกามที่ได้ศึกษาและเสนอแนวทางการมานั้นผู้ศึกษาพบว่าภายในเวียงกุมกามนั้นอุดมไปด้วยประวัติศาสตร์ศิลปะและวัฒนธรรมที่มีคุณค่าหลากหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นคุณค่าต่อวิถีชีวิตผู้คนในชุมชน คุณค่าของภูมิปัญญา การอนุรักษ์คุณค่าด้านความเชื่อ การสร้างและพัฒนาให้ชุมชนได้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนในเวียงกุมกามชุมชนน่าจะให้ความมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งโบราณสถานเวียงกุมกาม เนื่องจากว่าเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของตน จะทำให้เกิดความรัก ความผูกพันระหว่างพื้นที่กับคนมากขึ้นทำ

ให้ตระหนักรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เมื่อชุมชนต้องเข้ามาดูแลการท่องเที่ยวด้วยตนเอง ชุมชนจึงไม่เข้มแข็งพอประกอบกับทักษะในชุมชนจึงไม่สามารถตั้งรับกับความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่ตามมา แต่ในชุมชนเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในเรื่องประวัติศาสตร์ , โบราณสถาน ทำให้เป็นที่สนใจในชุมชนหากมีการจัดหน้าที่หน่วยงานที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน ภายในชุมชนจะทำให้เป็นการสร้างรายได้เข้ามายังชุมชนและได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ ทำให้มีเงินหมุนเวียนคนในชุมชนจะเกิดความเข้มแข็งขึ้นและสามารถจัดเป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อการเสนอแนวทางการจัดการเวียงกุมกามให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ 1 ควรเริ่มจากคนในชุมชนให้มีความรู้สึกหวงแหน และเห็นคุณค่าของทรัพยากรทางวัฒนธรรม โบราณสถานแต่เดิมคนในชุมชนที่เป็นคนดั้งเดิมมีความรักและเคารพต่อโบราณสถาน มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างช้านานจึงคอยดูแลรักษาความสะอาด โบราณสถาน ดังนั้นหากหน่วยงานภาครัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เข้ามาช่วยเหลือเวียงกุมกาม ควรเข้าไปให้ความรู้ในการพัฒนาสร้างจิตสำนึกทั้งดั้งเดิมในพื้นที่หรือบุคคลที่เข้ามาอาศัยอยู่ภายในเวียงกุมกามให้เกิดจิตสำนึกร่วมกันเป็นส่วนหนึ่ง และมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการจัดการดูแล อนุรักษ์เวียงกุมกาม กระตุ้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการร่วมกันคิดแก้ไขปัญหาต่างๆ

ขั้นตอนที่ 2 การจัดการในเรื่องของแหล่งเรียนรู้ ด้านประวัติศาสตร์เวียงกุมกาม ผู้ที่ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจ คือ มัคคุเทศก์ท้องถิ่น ควรมีการจัดอบรมพัฒนามัคคุเทศก์ท้องถิ่นให้ได้ทราบถึงประวัติศาสตร์ของเวียงกุมกามได้อย่างแท้จริง ถูกต้อง ส่วนแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบพิพิธภัณฑ์ และศูนย์บริการข้อมูลเวียงกุมกามควรที่จะมีเจ้าหน้าที่ ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับห้องต่างๆ ในพิพิธภัณฑ์ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง

ขั้นตอนที่ 3 ความน่าเชื่อถือระหว่างองค์กร หน่วยงานภาครัฐ เอกชน ที่ยื่นมือมาช่วยเหลือเวียงกุมกาม ในด้านต่างๆ ทั้งด้านการท่องเที่ยว ด้านการจัดการภูมิทัศน์ การสร้างอัตลักษณ์ ควรมีการเข้ามาดูแลอย่างจริงจัง เนื่องจากชุมชนเวียงกุมกามยังขาดความรู้ ความพร้อมและไม่เข้มแข็งเพียงพอที่จะจัดการกิจกรรมในด้านต่างๆ ได้ โดยลำพัง จึงทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา โดยการเข้ามาของรัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มาเตรียมความพร้อมให้แก่ชุมชนในระยะที่สั้นเกินไป จึงทำให้ไม่เกิดความยั่งยืนในชุมชน ทำให้ ชุมชนเกิดความไม่ไว้วางใจต่อหน่วยงานต่างๆ ที่ได้เข้ามาพัฒนาโบราณสถาน

ควรมีการแต่งตั้งหน่วยงานของรัฐที่มีความรู้ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้ามาดูแลภายในวิถีกุมกาม หรือแต่งตั้งคณะกรรมการภายในชุมชนแล้วจัดให้มีการอบรมเพื่อเป็นการสร้างความเข้มแข็งภายในชุมชน

ขั้นตอนที่ 4 การจัดสรรปันส่วนงบประมาณ ในการพัฒนาวิถีกุมกาม โดยที่ผ่านมามีการนำงบประมาณมาลงทุนเพียงการปลูกสร้าง อาคาร ปลูกต้นไม้ แล้วไม่มีงบประมาณในการดูแลรักษาต่อ ทำให้ต้นไม้เหี่ยวเฉา ตายลง รวมถึงอาคารที่ไม่มีคนดูแลกลายเป็นอาคารร้าง เป็นแหล่งมั่วสุมของวัยรุ่น สร้างภาระให้แก่ชุมชน ฉะนั้นหากภาครัฐได้เข้ามาปลูกต้นไม้ สร้างอาคารพิพิธภัณฑสถาน ควรมีการจัดมอบหมายหน้าที่ให้แก่ชุมชน หรือขอความร่วมมือแก่หน่วยงานท้องถิ่นหรือคนในชุมชนให้เข้ามาดูแลอย่างเป็นกิจจะลักษณะแทน

ขั้นตอนที่ 5 แนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่กระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดการมีส่วนร่วม โดยมีการตั้งคณะกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างแท้จริง คณะกรรมการนี้จะเป็นตัวแทนของชาวบ้าน คณะกรรมการกลุ่มนี้จะดูแลในเรื่องของการท่องเที่ยว ซึ่งการแต่งตั้งควรจะเป็นผู้ที่เป็นตัวแทนของงานบริการ เช่น งานรถราง รถม้า มัคคุเทศก์ท้องถิ่น เข้ามาร่วมกันระหว่าง ชุมชนที่อยู่ในเขตวิถีกุมกาม การวางแผน การแก้ไข ปัญหา ระดมความคิด จัดประชุมเชิงปฏิบัติการคณะกรรมการดำเนินงานและพัฒนาจากชุมชนสู่ตำบล และกลุ่มนี้จะมีการมองมาตรการที่จะกระจายรายได้และผลประโยชน์ให้ออกสู่ชุมชนมาก และเป็นการลดการขัดแย้งระหว่างต่างชุมชน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved